

OD REDAKCJI

Sposobną okolicznością wydania nowego czasopisma, zatytułowanego „Studia Pastoralne”, jest obchodzona w tym roku czterdziesta rocznica zakończenia obrad Soboru Watykańskiego II (1962–1965). Dziedzicząc doktrynalny dorobek ostatniego soboru, zdajemy sobie sprawę, że jego głębia pozostaje wciąż jeszcze w znacznym zakresie nieprzenikniona i kryje bogate inspiracje teologiczno-pastoralne. Ta świadomość prowokuje do twórczej postawy badawczej, każe podejmować nowe próby docierania do sedna soborowego nauczania oraz rozwijania – w jego świetle – współczesnej teologii, szczególnie zaś tych jej gałęzi, które oprócz charakteru ściśle naukowego odznaczają się wymiarem praktycznym. Taką specyfikę posiadają dyscypliny teologiczne, które ze swej natury pozostają otwarte zarówno na Objawienie Boże, jak też na konkretne egzystencjalno-duszpasterskie doświadczenie poszczególnych jednostek lub całych wspólnot religijnych. Chodzi więc o teologię pastoralną, liturgikę, homiletykę, katechetykę, misjologię czy duchowość chrześcijańską. Wyznaczanym przez te dyscypliny obszarem teologiczno-pastoralnym poświęcamy oddawane do rąk czytelników „Studia Pastoralne” z nadzieją, że zdobędą one na naszym polskim gruncie rangę otwartego dla wszystkich forum, gwarantującego swobodną i pogłębioną wymianę myśli teologicznych oraz duszpasterskich doświadczeń, którymi możemy się wzajemnie ubogacać, a także wspomagać Kościół w jego wszechstronnej misji, spełnianej z mandatu Chrystusa w konkretnym czasie historycznym i w realnych warunkach społeczno-kulturowych. Czasopismo „Studia Pastoralne” jest rocznikiem; w swej strukturze zawiera następujące działy: artykuły, materiały, recenzje i omówienia, a także sprawozdania. W dziale artykułów wyodrębniają się specyficzne zagadnienia dotyczące wspomnianych wyżej dziedzin teologiczno-pastoralnych.

W niniejszym pierwszym numerze „Studiów Pastoralnych” dziedzinę teologii pastoralnej reprezentują cztery artykuły. W pierwszym z nich ks. Ryszard Kamiński uświadamia fakt, iż teologia pastoralna wyróżnia się od innych dyscyplin teologicznych orientacją egzystencjalną i praktyczną. Jest mianowicie nauką, która zarówno w świetle Objawienia Bożego jak i konkretnego doświadczenia Kościoła rozpoznaje, co powinien on czynić, by móc rozstrzygać o wartości stosowanych przez niego na różnych poziomach pełnionej misji form duszpasterskich, jak też formułować odpowiednie wskazania na przyszłość. Ks. Józef Mikołajec poszerza temat opracowany przez ks. Kamińskiego o zagadnienie metod, jakimi się posługuje i jakimi posługiwać się powinna w danym kontekście historyczno-społecznym teologia pastoralna. Zwraca przy tym uwagę, iż jest to problem dla tej dyscypliny wciąż otwarty, dyskutowany i traktowany przez jej przedstawicieli badawczo. Ks. Marek Łuczak wyjaśnia pomocną, ale też nieodzowną rolę socjologii w procesie precyzowania kontekstu kulturowego, do którego powinny być aplikowane treści Objawienia – przekazywane w sposób przystosowany do historyczno-kulturowego kontekstu społecznego. Ks. Łuczak wyjaśnia przy tym ważną sprawę „styku” so-

cjologii i teologii, szczególnie zaś socjologii religii i teologii pastoralnej. Ks. Bogdan Biela omawia aktualne problemy teologii pastoralnej poddając analizie dziedzictwo wybitnego pastoralisty polskiego, jakim był ks. prof. Franciszek Blachnicki. Jego koncepcja teologii czy eklezjologii pastoralnej jest wciąż aktualna, a wynikająca z niej wizja *cura pastoralis* ciągle domaga się głębszego zrozumienia i konsekwentnej realizacji.

Również cztery artykuły dotyczą katechetyki. Najpierw ks. Roman Murawski skłania do zadumy nad katechetyczną misją Kościoła i zwraca uwagę na aktualny stan refleksji nad katechetyką w naszym kraju – w okresie posoborowym. Uświadamia przy tym pilną potrzebę wypracowania i stworzenia spójnej teorii katechezy i zachęca tym samym do zabierania głosu na ten istotny i ważny dla polskiej katechetyki temat. Ks. Zbigniew Marek definiuje z kolei katechezę w kategoriach służby człowiekowi. Na bazie odpowiednich dokumentów wykazuje, że Kościół za nadrzędne zadanie swej duszpasterskiej misji (kierowanej zawsze ku człowiekowi) uważa głoszenie prawdy o tym, że w osobie Jezusa przybliżyło się do ludzi królestwo Boże, a tym samym zbawienie. Temu zbawieniu służy Kościół przepowiadając Dobrą Nowinę – na wzór swego Boskiego Mistrza. Ks. Roman Buchta przekonuje o konieczności dowartościowania we współczesnej katechezie Pisma Świętego – prawdziwego źródła dla nauczycielskiej misji Kościoła, a także o potrzebie takiej katechezy, która by prowadziła do rozmiłowania w czytaniu Biblii, do głębszego wnikania w jej treść i w orędzie, z jakim Bóg zwraca się nieustannie do wszystkich ludzi. Ks. Krzysztof Sosna przybliży w swoim artykule trudne, ale dla nauczania katechetycznego istotne zagadnienie przyznania w katechezie odpowiedniego miejsca osobom niepełnosprawnym – szczególnie umysłowo. Problem jest o tyle ważny, że – jak się okazuje – w podręcznikach katechetycznych nie eksponuje się jeszcze wystarczająco tej kwestii, a prowadzone dziś katechezy specjalne stanowią w dużej mierze owoc pracy i dydaktycznych pomysłów poszczególnych katechetów.

Obszar homiletyki wypełniają dwa artykuły. W pierwszym z nich o. Gerard Siwek przypomina o sprawie istotnej wagi, mianowicie że związek homiletyki z teologią pastoralną posiada podstawy zarówno merytoryczne jak i historyczne. Co prawda był on w przeszłości bardziej lub mniej ścisły, jednak stanowił źródło wzajemnego ubogacenia tych dyscyplin. Bardziej szczegółowe przedstawienie losów owego związku domaga się jeszcze badań, podobnie zresztą jak i dokładniejsze ustalenie relacji zachodzących pomiędzy homiletyką kontekstualną i interdyscyplinarnością (kontekstualnością) pozostałych dziedzin pastoralnych, czy też dyscyplin teologicznych w ogólności. Ks. Jan Twardy wychodzi w swym artykule z założenia, że fakt ustanowienia Eucharystii i męka Pańska pozostają ze sobą w ścisłym związku. Dlatego głosiciele kazań pasyjnych powinni – jego zdaniem – częściej o tym mówić. Potrzeba akcentowania Eucharystii w głoszeniu męki Pańskiej motywowana jest w przekonaniu ks. Twardego kontekstem obrzędowym (śpiew „Gorzkich żali” i głoszenie kazań dokonuje się podczas nabożeństwa połączanego z wystawieniem Najświętszego Sakramentu), potrzebą dopracowania mistagogicznego charakteru kazań pasyjnych (owocem zbawczej męki Chrystusa są sakramenty Ko-

ścioła – z Eucharystią na czele), potrzebą pogłębienia uczestnictwa wiernych we Mszy św. (może w tym pomóc głoszenie kazań pasyjnych, które uwydatniają ofiarniczy charakter Eucharystii), potrzebą wychowywania słuchaczy kazań pasyjnych do współofiarowania się Bogu w łączności z Chrystusem.

Z dziedziny liturgiki zostają zaprezentowane w tymże numerze „Studiów Pastoralnych” trzy artykuły. W pierwszym z nich ks. Jerzy Paliński przypomina, jak się kształtował i jaką drogę rozwoju przebył ruch związany z pobożnością eucharystyczną, a także, jakie są i jak być powinny rozumiane oraz wcielane w życie podstawy dobrze pojętej i rozwijanej pobożności eucharystycznej. Ks. Andrzej Żądło dochodzi w swym artykule do wniosku, że cechą ewidentnie charakteryzującą pobożność ludową jest pragnienie poszukiwania sposobów na wyrażenie (niekiedy równoległe do liturgii, a kiedy indziej w bezpośredniej symbiozie z liturgią) wiary w Boga, miłości do Chrystusa-Zbawiciela, otwarcia na Ducha Świętego, a także kultu Maryi Dziewicy przez rozwijanie pozaliturgicznych form (o charakterze prywatnym lub wspólnotowym) przeżywania i zgłębiania prawd objawionych. Takim bogactwem odznacza się praktycznie cały rok życia kościelnego. W tych ramach również Adwent obchodzony jest zarówno w liturgii, jak i pobożności ludowej jako czas nawrócenia, radosnej nadziei i oczekiwania z pełną gotowością na liturgiczny obchód pamiątki pierwszego „adwentu” Zbawiciela w naszym ludzkim ciele oraz na chwalebne przyjście Chrystusa jako Pana historii i Sędziego. Pobożność ludowa w Adwencie przejawia wyraźne wyczulenie na atmosferę tego okresu, co sprawia, że łączą się ze sobą tematy teologiczne, jakie przenikają obie formy przygotowań na spotkanie z Panem – liturgię i pobożność ludową. Ks. Roman Kuligowski wykazuje, że istotną rolę w liturgii odgrywa piękno. Skoro uczestnictwo wiernych w liturgii ma być świadome, czynne i owocne, to staje się oczywiste, że od odpowiedzialnych za liturgię wymaga się szczególnego uwrażliwienia na estetykę. Miejszem, w którym dokonuje się liturgia, jest świątynia wzniesiona z kamieni. Miejszem zaś spotkania człowieka z Bogiem wzywającym do pięknego życia (czynienia dobra i unikania zła) jest sumienie. Można zatem w sensie przenośnym mówić o „liturgii” dokonującej się w sumieniu człowieka. Również ta „liturgia” woła o piękno partnera dialogu inicjowanego przez Boga.

Na zakończenie działu artykułów zamieszczono trzy opracowania poświęcone istotnym z duszpasterskiego punktu widzenia tematom. Ks. Grzegorz Noszczyk podejmuje próbę udzielenia odpowiedzi na pytanie: jaki wkład w rozwój społeczeństwa obywatelskiego mogą wnieść katolicy świeccy; i podkreśla, że właściwie realizowany apostolat świeckich wymaga od laikatu, aby – przy zachowaniu kompetencji, roztropności i profesjonalizmu w działaniu – uczestniczył aktywnie w życiu takiego społeczeństwa. Ks. Wojciech Misztal przenosi czytelnika na płaszczyznę duchowości chrześcijańskiej i stwierdza, że kontakt z naturą ułatwia człowiekowi spotkanie z Bogiem. Tak każą patrzeć na człowieka i przyrodę czołowi przedstawiciele duchowości chrześcijańskiej i jej fundatorzy. Ks. Kazimierz Dola zarysowuje panoramę szkolnictwa w rejencji opolskiej w XIX wieku.

W dziale materiałów znajduje się kilka tekstów dotyczących spraw szczególnie aktualnych w Roku Eucharystii, wiążących się z kultem eucharystycznym, oma-

wiających eucharystyczną adorację (ks. Jerzy Paliński), zarysowujących cechy polskiej pobożności eucharystycznej (ks. Józef Kudasiewicz) i wskazujących na Eucharystię jako pokarm na życie (ks. Tomasz Rusiecki). Podjęty jest też – w formie dialogu prowadzonego przez młodych – temat sensu życia i obecności w nim cierpienia (ks. Janusz Tarnowski), a także przedstawiono rezultaty badań nad percepcją nauki o obecności i działaniu Ducha Świętego w Kościele, przeprowadzonych w środowisku członków znanego ruchu o nazwie „Odnowa w Duchu Świętym” (ks. Grzegorz Polok).

W dziale recenzji i omówień zwracają uwagę (oprócz recenzowanych książek o tematyce duszpasterskiej) omówienia trzech dokumentów Kościoła, a mianowicie listu apostolskiego Jana Pawła II pt. *Mane nobiscum, Domine* (ks. Stanisław Czerwik), instrukcji Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów pt. *Redemptionis sacramentum* (ks. Matias Augé CMF) oraz *Wskazania i propozycje* tejże Kongregacji na Rok Eucharystii (ks. Wojciech Misztal).

Całość pierwszego numeru „Studiów Pastoralnych” zamykają sprawozdania z kongresu, sympozjów i naukowych konferencji, jakie miały miejsce w ostatnim czasie w różnych środowiskach teologicznych w Polsce.